

ORIENTAL JOURNAL OF PHILOLOGY

journal homepage:

<http://www.supportscience.uz/index.php/ojp/about>**PRAGMAPUNCTUATION IN UZBEK DIGITAL DISCOURSE****Dildora Dilmuradovna Pulatova**

Associate Professor at Shahrizabz State Pedagogical Institute

Doctor of Philosophy (PhD) in Philological Sciences

E-mail: pulatovadildora0@gmail.com

Science ID: FQD-0526-0085

Shahrizabz, Uzbekistan

ABOUT ARTICLE

Key words: pragmapunctuation, digital discourse, punctuation marks, pragmatic meaning, emotional-expressive means, text, social network, transformation.

Received: 03.10.26**Accepted:** 04.10.26**Published:** 05.10.26

Abstract: The article analyzes the pragmatic functions of punctuation marks in the digital discourse of the Uzbek language, the phenomenon of pragmapunctuation. Drawing on material from social networks, messengers, forums, and blogs, it is scientifically demonstrated that punctuation marks, unlike their traditional grammatical-syntactic function, are turning into a means of expressing emotional-expressive and pragmatic meaning, as well as that this phenomenon is undergoing transformation relative to traditional norms.

O'ZBEK RAQAMLI DISKURSIDA PRAGMAPUNKTUATSIYA**Dildora Dilmuradovna Pulatova**

Shahrizabz davlat pedagogika instituti dotsenti, f.f.f.d. (PhD)

E-mail: pulatovadildora0@gmail.com

Ilmiy identifikatsiya raqami: FQD-0526-0085

Shahrizabz, O'zbekiston

MAQOLA HAQIDA

Kalit so'zlar: pragmapunktuatsiya, raqamli diskurs, tinish belgilari, pragmatik ma'no, emotsional-ekspressiv vosita, matn, ijtimoiy tarmoq, transformatsiya.

Annotatsiya: Maqolada o'zbek tilining raqamli diskursida tinish belgilarining pragmatik funksiyalari, pragmapunktuatsiya hodisasi tahlil qilinadi. Ijtimoiy tarmoqlar, messenjerlar, forum va bloglar materiallari asosida tinish belgilari an'anaviy grammatik-sintaktik vazifadan farqli, emotsional-ekspressiv va pragmatik ma'no ifodalash vositasiga aylanayotgani, shuningdek bu hodisaning an'anaviy me'yorlarga nisbatan

transformatsiyaga uchrashi ilmiy asosda
ko'rsatib beriladi.

ПРАГМАПУНКТУАЦИЯ В УЗБЕКСКОМ ЦИФРОВОМ ДИСКУРСЕ

Дилдора Дилмурадовна Пулатова

*Доцент Шахрисабзского государственного педагогического института
доктор философии (PhD) по филологическим наукам.*

E-mail: pulatovadildora0@gmail.com

Научный идентификационный номер: FQD-0526-0085

Шахрисабз, Узбекистан

О СТАТЬЕ

Ключевые слова: прагмапунктуация, цифровой дискурс, знаки препинания, прагматическое значение, эмоционально-экспрессивное средство, текст, социальная сеть, трансформация.

Аннотация: В статье анализируются прагматические функции знаков препинания в цифровом дискурсе узбекского языка, явление прагмапунктуации. На материале социальных сетей, мессенджеров, форумов и блогов на научной основе показано, что знаки препинания, в отличие от традиционной грамматико-синтаксической функции, превращаются в средство выражения эмоционально-экспрессивного и прагматического значения, а также трансформация данного явления по отношению к традиционным нормам.

Kirish. Zamonaviy tilshunoslikda raqamli kommunikatsiya jarayonlarining jadallashuvi til birliklarining funksional imkoniyatlari, pragmatik xususiyatlari va kommunikativ vazifalarini yangicha ilmiy yondashuvlar asosida tadqiq etishni taqozo etmoqda. Axborot-kommunikatsiya texnologiyalarining rivojlanishi, ijtimoiy tarmoqlar, messenjerlar, internet forumlari va boshqa elektron muloqot platformalarining kundalik hayotga keng kirib kelishi natijasida yozma nutqning an'anaviy shakllari sezilarli darajada o'zgarib bormoqda. Ayniqsa, raqamli muhitda tinish belgilarining faqat grammatik-sintaktik vazifalarni bajarish bilan cheklanmay, balki so'zlovchining kommunikativ maqsadi, hissiy munosabati, baholash pozitsiyasi va nutqiy strategiyasini ifodalovchi pragmatik vosita sifatida qo'llanishi tilshunoslikda alohida tadqiqot yo'nalishini yuzaga keltirmoqda. Mazkur hodisa pragmapunktuatsiya tushunchasi orqali izohlanadi.

Pragmapunktuatsiya tinish belgilarining nutqiy vaziyat, kommunikativ niyat, adresant va adresat munosabatlari hamda muloqot kontekstiga bog'liq holda qo'shimcha pragmatik ma'no ifodalash xususiyatlarini o'rganishga qaratilgan yondashuvdir. An'anaviy punktuatsiya tizimida nuqta, vergul, so'roq, undov, ko'p nuqta va boshqa belgilar asosan gapning grammatik tuzilishi, sintaktik chegaralari va intonatsion xususiyatlarini ifodalashga xizmat qilsa, raqamli diskursda

ularning funksional doirasi yanada kengayadi. Bunday kommunikativ muhitda tinish belgilari emotsional-ekspressivlik, kinoya, norozilik, hayrat, ikkilanish, qat'iylik, samimiylik va kommunikativ masofa kabi pragmatik ma'nolarni yuzaga chiqarishda faol ishtirok etadi.

Raqamli diskursning muhim xususiyatlaridan biri yozma va og'zaki nutq elementlarining o'zaro uyg'unlashuvidir [1]. Elektron yozishmalar shaklan yozma nutqqa mansub bo'lsa-da, ularda og'zaki muloqotga xos spontanlik, emotsionallik, dialogiklik va vaziyatga bog'liqlik kuchli namoyon bo'ladi. Shu sababli foydalanuvchilar an'anaviy yozma nutqda mavjud bo'lgan tinish belgilaridan yangi kommunikativ maqsadlarda foydalanadilar. Masalan, raqamli muloqotda «Rahmat.» va «Rahmat!!!» ifodalari leksik jihatdan bir xil mazmunga ega bo'lsa-da, ularning pragmatik talqini turlicha bo'lishi mumkin. Birinchi holatda nuqta xabarning yakunlanganligini bildirsa, ayrim kommunikativ vaziyatlarda rasmiylik yoki hissiy masofani ham anglatishi mumkin. Ikkinchi holatda esa undov belgilarining takrorlanishi minnatdorlikning kuchaytirilgan emotsional ifodasini yuzaga chiqaradi.

O'zbek raqamli diskursida pragmapuntuatsiya hodisasi milliy tilning kommunikativ xususiyatlari, nutq odobi, ijtimoiy-madaniy qadriyatlar va elektron muloqot an'analari bilan uzviy bog'liq holda shakllanmoqda. Telegram, Instagram, Facebook, YouTube va boshqa raqamli platformalardagi o'zbek tilidagi yozishmalar tinish belgilarining pragmatik vazifalarini kuzatish uchun muhim lingvistik material hisoblanadi. Mazkur platformalarda foydalanuvchilar tinish belgilarini me'yoriy qoidalarga muvofiq qo'llash bilan birga, ularni takrorlash, tushirib qoldirish yoki boshqa grafik vositalar bilan birlashtirish orqali muayyan kommunikativ ma'nolarni ifodalaydilar.

Xususan, undov belgisining takrorlanishi («Zo'r!!!», «Tabriklayman!!!»), so'roq belgilarining ketma-ket qo'llanishi («Nega???», «Rostdanmi???»), ko'p nuqtaning emotsional yoki semantik noaniqlikni ifodalashi («Mayli...», «Bilmasam...»), shuningdek, tinish belgilarining umuman qo'llanmasligi raqamli muloqotda o'ziga xos pragmatik yuklama kasb etadi. Bunday birliklarning mazmuni har doim ham an'anaviy puntuatsiya qoidalari orqali to'liq izohlanmaydi. Ularning kommunikativ vazifasini aniqlashda muloqot ishtirokchilarining munosabati, nutqiy vaziyat, yozishmaning umumiy mazmuni va ijtimoiy kontekstni hisobga olish zarur.

Pragmapuntuatsiya hodisasini o'rganishda nutq aktlari nazariyasi, pragmalingvistika, diskurs tahlili, sotsiolingvistika va kompyuter vositasidagi kommunikatsiya nazariyalari muhim metodologik asos bo'lib xizmat qiladi. J. Ostin va J. Syorl tomonidan ishlab chiqilgan nutq aktlari nazariyasi kommunikativ birliklarning nafaqat axborot uzatish, balki muayyan harakatni amalga oshirish vazifasini ham bajarishini tushuntirish imkonini beradi. H. Graysning kommunikativ hamkorlik tamoyillari esa tinish belgilarining kontekstga bog'liq yashirin ma'nolarini talqin qilishda nazariy ahamiyatga ega. Raqamli diskursni o'rganishga qaratilgan zamonaviy

yondashuvlar esa elektron muloqotda grafik vositalarning ijtimoiy va pragmatik funksiyalarini aniqlashga yordam beradi.

O'zbek tilshunosligida punktuatsiya masalalari asosan imlo me'yorlari, sintaktik tuzilish, intonatsiya va yozma nutq madaniyati bilan bog'liq holda tadqiq etilgan. Biroq raqamli kommunikatsiya sharoitida tinish belgilarining pragmatik imkoniyatlari, ularning kommunikativ strategiyalar bilan aloqadorligi, emotsional-ekspressiv vazifalari va diskursiv xususiyatlarini alohida ilmiy muammo sifatida o'rganish dolzarb ahamiyatga ega. Chunki elektron muloqotda tinish belgilari grammatik birlik bo'lish bilan birga, kommunikativ munosabatni boshqaruvchi va adresatning xabarni qanday qabul qilishiga ta'sir etuvchi vosita sifatida ham namoyon bo'ladi.

Shuningdek, pragmapuntuatsiya hodisasining o'zbek raqamli diskursidagi namoyon bo'lish shakllarini o'rganish tilning zamonaviy taraqqiyot tendensiyalarini aniqlash, elektron yozishmalar madaniyatini rivojlantirish va raqamli savodxonlikni takomillashtirish nuqtayi nazaridan ham muhimdir. Tinish belgilarining noto'g'ri yoki kontekstga mos bo'lmagan qo'llanishi ayrim hollarda kommunikativ tushunmovchiliklarga sabab bo'lishi mumkin. Shu bois ularning pragmatik vazifalarini ilmiy asosda tadqiq etish samarali elektron muloqotni tashkil etishda amaliy ahamiyat kasb etadi.

Mavzuga oid adabiyotlarning tahlili. Bugungi kunda axborot-kommunikatsiya texnologiyalarining jadal rivojlanishi insonlar o'rtasidagi muloqotning yangi shakli raqamli kommunikatsiyani yuzaga keltirdi. Ijtimoiy tarmoqlarning ommalashuvi natijasida yozma nutqning funksional imkoniyatlari sezilarli darajada kengaydi. Til birliklari bilan bir qatorda punktuatsiya, emoji, grafik belgilar va boshqa vizual vositalar ham matn mazmunini shakllantirishda faol ishtirok eta boshladi. Yuzma-yuz muloqotga xos noverbal vositalar: ohang, mimika, imo-ishoralar yozma matnda mavjud bo'lmagani sababli, aynan punktuatsiya belgilari ohang, emotsiya va kommunikativ niyatni ifodalashning muhim vositasiga aylandi.

An'anaviy tilshunoslikda punktuatsiya faqat gapning sintaktik tuzilishini va grammatik munosabatlarini aniqlashtiruvchi vosita sifatida qaraladi. Biroq raqamli muloqot sharoitida uning vazifasi sezilarli darajada kengaymoqda. Tinish belgilari endi nafaqat sintaktik, balki pragmatik vazifalarni, xususan, emotsional, baholovchi va implikativ vazifalarni ham bajarmoqda.

Matnli muloqotda intonatsiya, ovoz kuchi, pauza, sur'at, mimika yoki tana harakati bevosita mavjud bo'lmagani sabab yozuvning o'zi ushbu kommunikativ yukning bir qismini o'z zimmasiga oladi. E.Dariks harf takrorining raqamli muloqotda oddiy imlo buzilishi emas, balki ovoz cho'zilishi, emotsiya va ijtimoiy munosabatni yozuvda qayta yaratishga xizmat qiluvchi vosita ekanini ko'rsatadi [2]. Y.M.Kalman va D.Gergl ham katta hajmdagi elektron yozishmalar korpusi asosida harf takrori verbal mazmunga qo'shimcha ijtimoiy va paralingvistik axborot yuklashini aniqlaydilar [3].

An'anaviy punktuatsiyada nuqta, vergul, so'roq yoki undov belgilari gapning grammatik va mazmuniy tuzilishini ajratish, intonatsion chegaralarni yozuvda ifodalash kabi vazifalarni bajaradi. Raqamli yozishmada esa ushbu belgilar an'anaviy vazifasini saqlagan holda, ayrim vaziyatlarda munosabat, ohang va interaksion holatni ko'rsatadigan qo'shimcha pragmatik qiymat kasb etadi. Shu sababli mazkur tadqiqotda pragmapuntuatsiya termini raqamli diskursda tinish belgilarining grammatik vazifadan tashqari adresant pozitsiyasi, munosabati, emotsional holati va kommunikativ niyatini indekslashga xizmat qiluvchi qo'llanishlarini ifodalovchi ishchi tushuncha sifatida qo'llanadi.

Bu terminni punktuatsiyaning barcha noodatiy shakllariga tatbiq etish to'g'ri bo'lmaydi. Pragmapuntuatsiyada asosiy mezon belgining qoidalarga mos yoki mos emasligi emas, uning kontekstda qo'shimcha pragmatik vazifa bajarishidir. D.N.Gunraj va hammualliflar tomonidan o'tkazilgan eksperimental tadqiqotda qisqa matnli xabarlarida nuqta bilan tugagan javoblar nuqtasiz shakllarga nisbatan kamroq samimiy deb baholangan [4]. J.Androutsopoulos va F.Bush WhatsApp yozishmalarini tahlil qilib, xabar oxiridagi nuqtani faqat grammatik tugallanish emas, balki ketma-ketlikni boshqarish, munosabat bildirish va ijtimoiy ma'noni indekslash vositasi sifatida tavsiflaydilar [5].

Tadqiqot metodologiyasi. Maqolada o'zbek tilidagi ijtimoiy tarmoqlar (Telegram, Instagram, Facebook va YouTube) hamda internet nashrlari kuzatildi va tahlil qilindi. Til materiallarini o'rganishda tavsifiy, diskursiv, kontekstual va pragmalingsvistik tahlil metodlaridan foydalanildi. Tadqiqot uchun maxsus korpus tuzilmagan va miqdoriy hisob-kitob o'tkazilmagan: maqolada keltirilgan misollar («Rahmat.» – «Rahmat!!!», «Mayli» – «Mayli.», «Yaxshi» – «Yaxshi...», «Nima?» – «Nima?!» – «Nima???» kabi) kuzatishlar asosida tanlangan illyustrativ namunalar hisoblanadi. Tahlil leksik tarkibi bir xil, faqat tinish belgisi bilan farqlanuvchi shakllarni qiyoslash yo'li bilan olib borildi; har bir shaklning pragmatik qiymati nutq aktlari nazariyasi va H.Graysning kommunikativ hamkorlik tamoyillariga tayangan holda, oldingi replika, suhbatdoshlar munosabati va platforma turi kabi kontekstual omillarni hisobga olib talqin qilindi hamda xorijiy eksperimental va korpus tadqiqotlari natijalari bilan qiyoslandi.

Tahlil va natijalar. O'zbek raqamli matnida pragmapuntuatsiya masalasi bo'yicha dastlabki kuzatishlar ham yuzaga kelmoqda. D.S.Raxmatullayeva o'zbek va ingliz onlayn matnlarida punktuatsiyaning ohang, hissiy munosabat va kommunikativ struktura bilan bog'liq pragmatik xususiyatlariga e'tibor qaratadi [6]. M.S.Madaminovanning "Matn pragmatik tavsifida sintaktik birliklarning o'rni" nomli monografiyasida esa sintaktik birliklarning matnning pragmatik tavsifidagi o'rni ko'rib chiqiladi [7]. Ushbu tadqiqotlar o'zbek raqamli diskursida yozuv belgilari va sintaktik birliklarni faqat imlo me'yori nuqtayi nazaridan emas, kommunikativ vazifa jihatidan ham kuzatish zarurligini ko'rsatadi.

O'zbek raqamli yozishmasida ham Mayli va Mayli. shakllari grammatik mazmun jihatidan bir xil ko'rinsa-da, konkret kontekstda pragmatik farqqa ega bo'lishi mumkin. Masalan, do'stona va tezkor yozishmada nuqtasiz Mayli betaraf rozilik sifatida qabul qilinishi mumkin bo'lsa, oldingi kelishmovchilik fonida Mayli. shakli "gap tugadi", "boshqa muhokama qilmayman" yoki norozilik bilan rozi bo'lish mazmunini yuzaga chiqarishi ehtimol. Muhimi, bunday talqin nuqtaning o'zidan emas, oldingi replika, suhbatdoshlar munosabati va ayni yozishmadagi shakllangan normadan kelib chiqadi. Shu sababli pragmapunktatsion tahlil tinish belgisini kontekstdan ajratmaydi. F.Bush raqamli punktuatsiyada interaksion tamoyil mavjudligini asoslab, tinish belgilarining faqat sintaktik yoki intonatsion tuzilmani emas, yozma interaksiyaning ketma-ketligi va ishtirokchilar pozitsiyasini ham boshqarishi mumkinligini ko'rsatadi [8].

Bu yondashuv o'zbek raqamli diskursidagi nuqta, so'roq, undov, ikki va undan ortiq tinish belgilarining birikmasi, uch nuqta kabi shakllarni faqat "me'yordan chekinish" sifatida tavsiflashdan voz kechishga imkon beradi. Masala belgi ortiqcha yoki noto'g'ri qo'llanganidagina emas, aynan shu shakl orqali qanday pragmatik samara yaratilayotganidadir.

Raqamli muloqotda undov va so'roq belgilarining takror qo'llanishi foydalanuvchining hissiy holatini ifodalashning eng faol vositalaridan biridir. Bunday qo'llanish grammatik me'yor bilan emas, kommunikativ ta'sirni kuchaytirish ehtiyoji bilan izohlanadi. Masalan, "Zo'r chiqibdi!" va "Zo'r chiqibdi!!!" shakllari denotativ mazmun jihatidan bir xil bo'lsa-da, ikkinchisida quvonch va hayrat intensivligi ancha yuqori darajada ifodalanadi. Demak, bu o'rinda undov belgisi sintaktik emas, balki emotsional intensifikatsiya vazifasini bajaradi.

Uch nuqta raqamli yozishmada ayniqsa ko'p funksiyali vositaga aylanishi mumkin. An'anaviy yozuvda u fikr tugallanmaganini, tushirib qoldirishni yoki uzilishli nutqni ko'rsatsa, messenjer yozishmasida ikkilanish, noqulaylik, yashirin norozilik, kinoya, gapni davom ettirishni adresatga qoldirish kabi kontekstual ma'nolarni ham yuzaga chiqarishi mumkin. Masalan, Yaxshi va Yaxshi... shakllari bir xil lug'aviy mazmunga ega bo'lsa-da, ikkinchi shakl vaziyatga qarab to'liq rozilik yo'qligi, shubha yoki aytilmagan qo'shimcha munosabat mavjudligini anglatishi mumkin. Nima?, Nima?!, Nima??? shakllari grammatik jihatdan so'roq mazmuniga ega, biroq ularning interaksion qiymati bir xil emas. Birinchi variant oddiy axborot talab qilishi mumkin, ikkinchi shakl hayrat, ishonmaslik yoki keskin reaksiya, uchinchi shakl esa kuchaytirilgan taajjub, norozilik yoki javobni tezlashtirish talabi sifatida talqin qilinishi mumkin. Bunda tinish belgilarining miqdoriy ortishi grammatik so'roqni o'zgartirmaydi, lekin uning pragmatik intensivligini oshiradi.

Telegram guruh va kanal izohlarida undov belgisining faol qo'llanishi ko'proq ijobiy baholash va emotsional yaqinlikni ifodalashga xizmat qiladi: "Barakalla!", "Zo'r bo'libdi!", "Ajoyib!!!" kabi birliklarda undov belgisi xabarning sintaktik tuzilishiga yangi unsur qo'shmaydi,

uning vazifasi adresantning hissiy munosabatini kuchaytirish va ijobiy kommunikativ pozitsiyani namoyon etishdan iborat. Instagram izohlarida esa undov belgisi ko‘pincha emoji bilan birgalikda qo‘llanishi kuzatiladi.

Raqamli belgining pragmatik vazifasi uning oldingi va keyingi replika bilan munosabati, muloqot ishtirokchilarining yaqinlik darajasi, guruh me‘yori, platforma turi va foydalanuvchining individual yozuv uslubiga qarab belgilanadi. Bu xususiyat pragmapunktuatsiyani lug‘aviy ma‘no singari belgiga biriktirilgan tayyor mazmun emas, kontekstda hosil bo‘ladigan indeksial ma‘no tizimi sifatida baholashga asos beradi.

Xulosa va takliflar. O‘zbek raqamli diskursida pragmapunktuatsiya hodisasini nazariy jihatdan tahlil qilish tinish belgilarining zamonaviy elektron muloqot sharoitida an‘anaviy grammatik-sintaktik vazifalar bilan bir qatorda muhim pragmatik funksiyalarni ham bajarishini ko‘rsatadi. Raqamli kommunikatsiya jarayonida nuqta, vergul, so‘roq, undov, ko‘p nuqta va boshqa grafik belgilar xabarning tarkibiy tuzilishini belgilash bilangina cheklanmay, balki so‘zlovchining kommunikativ niyati, emotsional holati, baholash munosabati va adresatga bo‘lgan munosabatini ifodalash vositasiga aylanadi. Mazkur holat punktuatsiya tizimini faqat me‘yoriy-grammatik hodisa sifatida emas, balki diskursiv va pragmatik jarayonlar bilan bog‘liq murakkab lingvistik mexanizm sifatida o‘rganish zaruratini yuzaga keltiradi.

Pragmapunktuatsiyaning asosiy xususiyati tinish belgilarining ma‘nosi nutqiy vaziyat, kommunikativ kontekst va muloqot ishtirokchilarining o‘zaro munosabatlariga bog‘liq holda shakllanishidir. Bir xil tinish belgisi turli kommunikativ vaziyatlarda turlicha pragmatik ma‘nolarni ifodalashi mumkin. Masalan, nuqta ayrim holatlarda xabarning yakunlanganligini bildirsa, boshqa vaziyatlarda qat‘iylilik, rasmiylik yoki hissiy masofani anglatishi mumkin. Xuddi shuningdek, undov belgisi quvonch, hayrat, norozilik yoki buyruq ohangini kuchaytirish vazifasini bajarishi mumkin. Bu esa pragmapunktuatsiyani kontekstdan ajratilgan holda talqin qilish maqsadga muvofiq emasligini ko‘rsatadi.

Xulosa qilib aytganda, o‘zbek raqamli diskursida pragmapunktuatsiya an‘anaviy tinish belgilarining funksional doirasini kengaytirib, intonatsiya va emotsional holatning yozuvdagi qisman kompensatsiyasi, pozitsiya bildirish, muloqot ketma-ketligini boshqarish va interpersonal masofani indekslash imkonini beradi. O‘zbek raqamli diskursida punktuatsiya me‘yorlaridan chekinish savodsizlik ko‘rsatkichi emas, balki raqamli muloqotning kommunikativ ehtiyojlari ta‘sirida shakllangan funksional hodisadir. Shu sababli pragmapunktuatsiyani punktuatsiya nazariyasining tor doirasida emas, balki pragmalingvistika, diskurs tahlili va mediatilshunoslikning kesishgan nuqtasida o‘rganish maqsadga muvofiq.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. Pulatova D. Raqamli diskurs tushunchasi va uning lingvopragmatik xususiyatlari // O'zMU xabarlari. №5. 2025. – B.313-315.
2. Darics E. Non-verbal signalling in digital discourse: The case of letter repetition // Discourse, Context & Media. – 2013. Vol.2, №3. – P.141-148. DOI: 10.1016/j.dcm.2013.07.002.
3. Kalman Y.M., Gergle D. Letter repetitions in computer-mediated communication: A unique link between spoken and online language // Computers in Human Behavior. 2014. Vol.34. – P.187-193. DOI: 10.1016/j.chb.2014.01.047.
4. Gunraj D.N., Drumm-Hewitt A.M., Dashow E.M., Upadhyay S.S.N., Klin C.M. Texting insincerely: The role of the period in text messaging // Computers in Human Behavior. 2016. Vol.55. – P.1067-1075. DOI: 10.1016/j.chb.2015.11.003.
5. Androutsopoulos J., Busch F. Digital punctuation as an interactional resource: The message-final period among German adolescents // Linguistics and Education. 2021. Vol.62. Art.100871. DOI: 10.1016/j.linged.2020.100871.
6. Raxmatullayeva D.S. Pragmatic aspects of punctuation in Uzbek and English online texts // Current Approaches and New Research in Modern Sciences. – 2024. – P.106–112. DOI: 10.5281/zenodo.14523208.
7. Madaminova M.S. Matn pragmatik tavsifida sintaktik birliklarning o'рни: monografiya. – Toshkent: Bookmany print, 2023. – 100 b.
8. Busch F. The interactional principle in digital punctuation // Discourse, Context & Media. 2021. Vol.40. – Art.100481. DOI: 10.1016/j.dcm.2021.100481.